

Наумкіна Світлана Михайлівна

*Доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права
Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського (Одеса, Україна)
<https://orcid.org/0000-0002-1125-647X>*

БІФУРКАЦІЇ «ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ОДІССЕЇ РОЗУМУ»

*Рецензія на науково-популярне видання Андрущенко В. П.
«Просвітницька одіссея розуму». Київ: ТОВ «Видавництво
«Знання України». 2025. 525 с.*

Резюме

Видання, яке рецензується, уявляю собою унікальне поєднання науковості, духовності, ерудиції, філософської мудрості та практичного досвіду автора.

У роботі наводиться багато речень, кожне з яких можна взяти епіграфом до цієї глибокої і цікавої роботи. Квінтесенцією може слугувати одне з таких речень: «розум» (і все, що існує поряд з ним) потребує до себе ставлення не інакше, як «на Ви»!

Як підкреслює сам автор роботи, ця книга презентує тернистий шлях людини до себе — «через терни до зірок» — до вищої мудрості і справедливості. Загальнолюдські надбання, здобуті на цьому шляху, передаються через покоління, через духовно-практичний досвід, набутий людством в процесі багатогранної людської діяльності, засобами науки, культури, освіти та виховання. Шлях «розуму» до себе, його втілення у «праці» та творенні культури — це справжня «одіссея» утвердження людства у власній ідентичності, людськості і людяності.

Ключові слова: освіта, просвіта, розум, культура, мудрість, інновації, людяність, людиноцентричність, ідентичність, справедливість.

Зазначена праця відомого вченого занадто актуальна, і особливо, у теперішній час саме через те, що мова йде й про народи, які втратили розум,

збиваються на манівці цивілізаційного поступу, а з часом — зникають, розчиняються у людському загалі світу. Їх одиссея завершується провалом.

Автор задає питання і відповідає на нього відносно радіусу і мотиву здійснення внутрішньої і зовнішньої політики росії, її майбутнього, її розуму у всіх проявах і сенсів цього поняття.

Шановному автору вдалося здійснити свій намір — «пройтись сходами «просвітницької одиссеї розуму», визначити точки його біфуркації та зазирнути у майбутнє.

Незважаючи на те, що ця робота науково-популярна, вона може слугувати і значним підґрунтям у навчально-виховному процесі сучасної системи освіти. Так, автор приділяє значну увагу і «розуму» в цій сфері, аналізуючи Лісабонську конвенцію та Сорбонську декларацію як початок гармонізації архітектури європейської системи вищої освіти. В. П. Андрущенко як відомий філософ-науковець, керівник протягом багатьох років одним з найкращих закладів вищої освіти торкається і таких «болячих» явищ сучасності, як проблеми корупції та форми її прояву у вищих навчальних закладах, шляхи її попередження, вирішення та подолання. Серйозна увага приділена аналізу Болонській хартії в українській освітній системі, виховній ролі української літератури та її значення у нашому визвольному шляху.

Глибоко з наукових позицій аналізуються Закони України, які торкаються системи освіти, та надається їх оцінка та можливі наслідки щодо освітньо-наукового та виховного процесах як для самої системи освіти, так і країни загалом.

Варто зазначити інноваційний характер аналізу цього процесу у теоретичній і практичній площині.

Викликає безсумнівну наукову увагу й проблеми толерантності в молодіжному середовищі та формування соціально-економічних настановлень молоді як суб'єкта соціалізації.

В. П. Андрущенко розглядає сучасну вищу освіту, як і відомий український соціолог В. Бакіров, як шлях до гуманістичної парадигми. І з цим варто повністю погодитися.

Глибоким і ґрунтовним є аналіз модернізації педагогічної освіти в контексті викликів ХХІ ст., чому приділялась значна увага автора рецензуємої роботи раніше у його попередніх працях, та знайшла висвітлення з урахуванням сучасних змін у цій монографії.

Повністю погоджуюсь і з позицією автора про значну і навіть провідну роль освітян на шляху до *вступу* України в Є. С. Відтак, у книзі аналізуються роль і значення розуму в облаштуванні освіти як системи підготовки людини до життя за різноманітних історичних обставин, особливо

в умовах війни, яку розпочала й веде проти України російська федерація. За оцінкою автора, нинішня українська освіта загалом виконала свою історичну місію — підготувала когорту розумних, патріотично налаштованих громадян. У той же час автор підкреслює, що водночас у відповідь на виклики війни освіта потребує суттєвої модернізації як за змістом, так і за способом організації. Вона має стати більш системно-патріотичною, відкритою, науковою, спрямованою на перемогу та європейські цінності, післявоєнне мирне, безпекове облаштування. Освіта має стати системою розумною, демократичною, інформаційно насиченою, людиноцентричною.

Робота складається з передмови, *вступу*, шості розділів та післямови. Все є цікавим, логічним, корисним і заслуговує всебічної уваги.

Книга буде корисною всім, хто переймається проблемами освітньої політики, розвитку освіти як ефективної системи підготовки людини до самостійного життя та творчості в суперечливих умовах сьогодення й у перспективі.

І наприкінці хочу закцентувати увагу на тому, що автор, як він зазначив у книзі, присвятив цю роботу «Двом Тетянам — дружині і доньці, красуням і розумницям, справжнім вченим і педагогам, Берегиням родини, які постійно утримують нас у тонусі життєвого процесу і надихають на творчість». І це викликає глибоку повагу до автора і з точки зору не тільки як науковця, освітянина, але й людини, яка є гідною і як чоловік, батько, який, заслуговує всебічної уваги й захоплення.

Svitlana Naumkina

Doctor of Political Science, Professor, Head of the Department of Political Science and Law South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky

<https://orcid.org/0000-0002-1125-647X>

BIFURCATIONS OF THE “ENLIGHTENMENT ODYSSEY OF REASON”

Review of the popular-scientific publication by Andrushchenko V. P.

Enlightenment Odyssey of Reason. Kyiv: Knowledge of Ukraine Publishing House LLC, 2025. 525 p.

Abstract

The reviewed publication represents a unique combination of scholarly depth, spirituality, erudition, philosophical wisdom, and the author's practical experience. The work contains numerous sentences, each of which could serve as an epigraph to this profound and captivating book. One of them, which may be regarded as the quintessence, states: “Reason” (and everything that exists alongside it) deserves no less than to be addressed with the utmost respect – as “You”!

As the author himself emphasizes, this book presents the thorny path of humanity toward itself – “per aspera ad astra” – toward higher wisdom and justice. The universal achievements gained along this path are transmitted across generations through the spiritual and practical experience acquired by humankind in the course of its multifaceted activity, by means of science, culture, education, and upbringing. The journey of “reason” to itself, its embodiment in “labor,” and the creation of culture – this is a true “odyssey” of affirming humanity in its own identity, humaneness, and compassion.

Keywords: education, enlightenment, reason, culture, wisdom, innovation, humanity, human-centeredness, identity, justice.

Стаття-рецензія надійшла до редакції 23.05.25

© Науmjна С. М., 2025